

*Секция 1. Экономика, финансы, страхование и банковское дело:
инновационно-инвестиционные стратегии*

Омарова Марина Володимирівна

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Навчально-наукового інституту бізнес-технологій «УАБС»

Сумського державного університету

м. Суми, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ УМОВ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ГРУЗІЇ

Підприємницьке середовище для малих підприємств є більш жорстким, оскільки такі підприємства мають менший обсяг фінансових ресурсів, обмежені в можливостях залучати більш дешеві кредитні ресурси через вихід на зовнішні ринки позикових коштів, не використовують переваги від ведення офшорного бізнесу через міжнародне оподаткування. Податкове регулювання безпосередньо стосується кожного підприємця та його фінансово-господарських операцій. В елементах кожного податку визначається хто, кому, коли, за яких умов та в якому порядку має сплачувати податок, а також використання податкових пільг та санкцій. Все це створює комплекс питань, які потрібно розв'язувати сучасному підприємцю.

Податкове регулювання в сучасних умовах є елементом державного макроекономічного регулятора господарської діяльності, що спрямовується на реалізацію стратегічних пріоритетів розвитку економіки держави. В умовах модернізації сфери публічних фінансів в Україні суттєва увага має бути відведена створенню сучасної інституційної структури податкового регулювання соціально-економічних процесів.

У цьому контексті корисним є позитивний досвід Грузії щодо реформування податкової системи, зокрема, успішного проведення фіскалізації в податковій сфері, де за допомогою використання добре розробленого механізму поєднання податкових стимулів та санкцій вдалось досягти значних фіскальних ефектів. Так, покупців зацікавили отримувати фіскальні чеки, оскільки щотижня проводились лотереї, де розігрувались цінні призи.

Отже, якщо підприємець був зацікавлений у збільшенні виручки, він починав використовувати реєстратор розрахункових операцій. Поряд зі стимулами використовували і жорсткі санкції як до підприємців, які порушували, розрахункову дисципліну, так і до податківців, які зловживали посадовими обов'язками. Тобто реформа відбулась не тільки щодо зміни податків, порядку їх нарахування, але і у відносинах як між платниками і контролюючими органами, так і в самих податкових органах, де запроваджувались нові критерії ефективності, система мотивації і покарань за непрофесійну поведінку.

Результатом успішної податкової реформи, проведеної командою Міхаеля Саакашвілі після приходу до влади в 2004 році, стало підвищення позиції Грузії в рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business, з 112 місця, яке країна посідала в рейтингу 2005 року (враховує ситуацію в другій половині 2003 року і першій половині 2004 року, тобто фактично до зміни влади), на 100 пунктів до 12 в 2011 році. Відсоток компаній, які сплачують податки, (compliance rate) виріс з 35% до 78—85%.

Нещодавно, Міністерство фінансів Грузії в особі Міністра Мамуки Бахтадзе виступило з новою податковою ініціативою, яка передбачає встановлення пільгових умов для малих підприємств. Згідно з ініційованою податковою реформою до категорії малого підприємництва належатимуть особи, доходи від економічної діяльності яких не перевищують 500 тисяч ларі в рік (понад 200 тисяч доларів), що фактично

збільшує межу доходу порівняно з діючою нормою 100 тисяч ларі (понад 40 тисяч доларів) у 5 разів. Разом з тим, планується зниження ставки податку з 5 % до 1%, скасовуються авансові платежів та запроваджується сплата 1 % податку з обороту за звітний місяць.

Отже, ми спостерігаємо процес реалізації прагнень грузинської влади покращити умови для власних підприємців щодо збільшення їх доходів, які оподатковуватимуться за мінімальною ставкою. В Україні існує аналогічно грузинській спрощена система оподаткування малого підприємництва з максимальним доходом, що підлягає оподаткування за ставкою 5% до 5 млн гривень (біля 200 тисяч доларів) [6], проте, в окремих колах почастишали розмови про скасування спрощеної системи оподаткування малого бізнесу — єдиного податку, що, на нашу думку, є несвоєчасно і небезпечно [7].

За 2018 рік, Грузія входить до десятки країн з привабливим інвестиційним кліматом, в якому за критерієм оподаткування посідає 22 місце, тоді як Україна в загальному рейтингу знаходиться на 76 місці, а за податками — на 43. І хоча, вряд чи доцільно повністю копіювати досвід Грузії з населенням 3,7 млн осіб на українські терени, проте його варто вивчати з позиції прикладу проведення успішних податкових реформ на пострадянському просторі, де вкрай гостро стоїть проблема інституційного забезпечення ефективного урядування. Можна відзначити зміну показників, які визначають легкість ведення бізнесу в Україні за останні шість років.

Отже, за розглянутий період в Україні покращуються умови ведення бізнесу, зокрема в реєстрації підприємств та власності, отриманні дозволу на будівництво та оподаткуванні. Найкращого поступу в податковій сфері вдалося досягти за рахунок безперервного процесу реформування податкової системи України.

Система постійно розвивається і удосконалюється на базі використання сучасних інформаційних технологій. Всі ці заходи дозволили покращити якість податкової системи, що знайшло своє відображення в підвищенні рейтингу України за критерієм "оподаткування".

Все ще занадто високою для України є загальна ставка податків і зборів — 37,8%, що фактично відповідає рівню вилучень у розвинутих країнах учасниках ОЕСР. Зниження ставок можливе лише за умови проведення детінізації економіки, розширення бази оподаткування шляхом залучення інвестицій у виробництво і сферу послуг. Фактично за розглянутий період відбулись кардинальні зміни в основних податках, які забезпечують податкові надходження до державного та місцевих бюджетів відповідно до Бюджетного кодексу України. Щодо спрощеної системи оподаткування пропонувались заходи щодо її реформування у 2015 році, проте вони не знайшли підтримки у суспільстві. Про важливість інституційних перетворень у фінансовій системі України зазначено у монографії "Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку" [10], зміни повинні бути не тільки у ключових державних сферах, як-от: бюджетно-податкова та грошово-кредитна політика, а й в формуванні нових суспільних відносин європейського типу через розвиток приватної ініціативи, створення держави суспільного добробуту.

Висновки. Отже, ситуація щодо функціонування малого підприємництва в Україні залишається на стадії розвитку.

Таким чином, основними шляхами покращення малого підприємництва в Україні є створення є вдосконалення податкової політики та забезпечення раціонального функціонування спрощеної системи оподаткування. Необхідно створити механізм ефективної взаємодії між державою та підприємницьким сектором для ефективного розвитку малого підприємництва в Україні.

Література

1. Анацька І.Ю. Сучасний стан та проблеми розвитку малого бізнесу в Україні / І.Ю. Анацька [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_44_60
2. Терещенко С.А. Мале підприємство в умовах ринкового господарювання / С.А. Терещенко // Економіка і організація управління, 2013. – № 1.
3. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Фещенко С.С. Сучасні проблеми розвитку бізнесу в Україні / С.С. Фещенко // Управління розвитком, 2014. - № 2.
5. Васильєва Д.В. Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні / Д.В. Васильєва // Механізм регулювання економіки, 2011. - № 3.
6. Тимченко О.І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в регіонах України / О.І. Тимченко // Ефективна економіка № 6, 2015.